

УДК 378.137:016.374

ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОГНІТИВНИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТВОРЧО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКІЛЬНИМИ КОЛЕКТИВАМИ

Ван Хайлун

аспірант факультету мистецтв
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
Київ, Україна

Анотація. Стаття розкриває особливості проведення організаційно-когнітивного етапу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи з учнями. Навчальна робота сконцентрована на позаурочній вокально-хоровій роботі та самостійній навчальній роботі з використанням засобів мультимедіа. У методичній роботі з формування готовності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до творчо-інтерпретаційної роботи з учнями впроваджені авторські методи, а саме: «Творча уява у створенні інтерпретації музичного твору», метод створення інтерпретаційного колажу, метод альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень тощо.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва; готовність до творчо-інтерпретаційної роботи з учнями; організаційно-когнітивний етап; засоби мультимедіа; методи; вокально-хорова робота.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний стан розвитку мистецької освіти передбачає вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі. На сьогодні переважають наукові погляди, що спрямовані на визначення перспективного розвитку музично-педагогічної теорії і практики в руслі професійного зростання фахівця музичного мистецтва відповідно до чинних законодавчих і світоглядних пріоритетів, які націлюють на переорієнтацію традиційних положень мистецької освіти та способів їхнього перетворення в освітній практичній парадигмі мистецтва як об'єкта духовного пошуку джерел самодетермінації особистості в сучасному світі. Крім того, провідного значення набувають вимоги освітніх стандартів щодо професійної підготовки вчителів стосовно визначення обсягу засвоєних знань, умінь і навичок, моделювання рівнів педагогічної готовності фахівця до провадження освітньої діяльності з урахуванням акмеологічного рівня в поєднанні з базовими принципами об'єктивності, гуманізму, детермінізму, самосвідомості, соціокультурної належності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наявних теоретико-методологічних доробках науковців (А. Алексюк, В. Андрущенко, Л. Гаврілова (2017), Л. Губерський, М. Михальченко, В. Луговий, Г. Костюк, В. Федоришин та ін.) розкрито ідейні спрямування розвитку мистецької освіти, звернено особливу увагу на розробку освітнього середовища для забезпечення професійного самовдосконалення фахівця в галузі музичного мистецтва. Музично-педагогічні проблеми розвитку особистості, зокрема питання професійного зростання і становлення, професійної майстерності й культури майбутніх учителів музичного мистецтва, перебувають у наукових дослідженнях багатьох учених: Б. Бриліна, Н. Гузій, А. Козир, Л. Куненко, В. Лімін (2016), О. Олексюк, Т. Танько, О. Хижної, О. Щолокової та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – охарактеризувати етапи формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи з учнями; окреслити основні завдання визначених етапів, зокрема організаційно-когнітивного.

Результати дослідження. Програма з формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи з учнями містить декілька етапів, а саме: організаційно-когнітивний, технологічно поглиблений, дослідницько-результативний. Етапність стосувалася використання різноманітних форм навчання. Було передбачено здійснення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами з використанням трьох основних форм занять: навчальних занять, позааудиторної вокально-хорової роботи, самостійної навчальної роботи з використанням засобів мультимедіа (Ігнатенко, 1997). Розглянемо перший етап – організаційно-когнітивний, – що спрямований на формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом з огляду на змістовно-логічний компонент. Цей етап передбачає ознайомлення студентів із поняттями: «інтерпретація», «творча інтерпретаційна робота». На цьому етапі здійснюється наповнення змісту циклу диригентсько-хорових дисциплін, а також стимулювання потреби створення інтерпретації музичного твору та прагнення до творчого самовиявлення.

Метою організаційно-когнітивний етапу визначено: ознайомлення майбутніх учителів музичного мистецтва зі змістом і сутністю творчо інтерпретаційної роботи вчителя музичного мистецтва; накопичення знань щодо творчої роботи над музичними творами для різних видів дитячих колективів, а

також цілісно смислових орієнтацій процесу набуття творчо інтерпретаційних умінь (Крицький, 2004).

Головними завданнями на організаційно-когнітивному етапі визначено:

- формування настанов на пізнання майбутніх учителів музичного мистецтва себе як керівника дитячого шкільного колективу, творча діяльність якого може впливати на творче самовиявлення учнів;
- вироблення в майбутніх учителів музичного мистецтва стійкої активної позиції щодо набуття знань і вмінь для здійснення творчо інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом;
- розширення світогляду студентів у сфері хорового мистецтва на основі слухового сприйняття, власного досвіду колективного співу та вже набутих знань, які стають базисом для навчальної роботи над музичним твором;
- забезпечення суб'єктно-конструктивного сприйняття даних через їх переосмислення;
- формування особистісної спрямованості майбутніх учителів музичного мистецтва на навчальну роботу для створення інтерпретації музичного твору;
- розуміння студентами особливостей самостійної роботи, спрямованої на розвиток творчо інтерпретаційних умінь;
- залучення студентів до використання можливостей комп'ютера, сучасних комп'ютерних технологій.

Процес експериментальної роботи на цьому етапі відбувався на заняттях із дисциплін: «Хорове диригування», «Практикум роботи з хором», «Хоровий клас». На зазначеному етапі здійснювалась координація самостійної навчальної роботи студентів під час використання можливостей засобів мультимедіа та сучасних комп'ютерних технологій. Педагогічна робота передбачала вирішення таких завдань: узагальнення та систематизація диригентсько-хорових знань; усвідомлення важливості набутих творчо інтерпретаційних умінь; розвиток потреби студентів у творчому самовиявленні під час роботи над інтерпретацією музичного твору; спонукання студентів до здійснення самостійної навчальної роботи з використанням можливостей комп'ютера; стимулювання інтересу студентів до застосування можливостей сучасних комп'ютерних технологій.

Під час формування змістовно-логічного компонента на цьому етапі здійснювався розвиток потреби студентів у набутті знань щодо навчальної роботи над музичним твором. Водночас важливим постало спонукання студентів до організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, і тому здійснювалось стимулювання їх інтересу до опрацювання різних музичних творів призначених для виконання дитячими вокальними та хоровими

колективами. Роботу було спрямовано на усвідомлення студентами знань щодо творчо інтерпретаційної роботи над музичним твором і значущості проведеної вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку над інтерпретацією музичного твору з метою його художнього виконання. Поставлені завдання досягнуто за допомогою відповідних дидактичних засобів: асоціограми, роботи з музичними термінами, проблемних ситуацій тощо. Так, визначаючи змістовно-логічний компонент провідним у системі диригентсько-хорової підготовки студентів, на цьому етапі приділялась увага змістовній стороні навчальної діяльності студентів як пізнавального аспекту, спрямованого на набуття ними знань із подальшим опануванням методики творчо інтерпретаційної роботи. Трактуючи організацію навчальної роботи майбутніх учителів музичного мистецтва над створенням інтерпретації музичного твору як процес підготовки до вокально-хорової роботи зі шкільними колективами, слід звернути увагу на те, що вона пов'язує підготовчу роботу вчителя музичного мистецтва та репетиційну роботу зі школярами. Відповідно продуктивність організації цієї діяльності залежить не лише від забезпечення студентів фаховими знаннями та вміннями, але й від створення сприятливих умов для творчого самовиявлення майбутніх учителів музичного мистецтва як під час створення інтерпретації музичного твору, так і під час практичного опрацювання музичних творів із навчальним хоровим колективом.

На заняттях студенти факультетів мистецтв знайомились із широким колом музичних образів у процесі ескізного опрацювання хорових творів для дитячих хорових колективів. Таке опрацювання музичних творів передбачало знайомство студентів із творами композиторів, творчість яких вирізняється стилем, специфічними рисами. Водночас для поглиблення уявлення студентів про можливості відтворення інтерпретації в реальному хоровому звучанні викладач залучає їх до прослуховування аудіо- і відеозаписів дитячих вокальних і хорових колективів. Навчальна робота студентів факультетів мистецтв спрямовувалась на вироблення вмінь проводити художні паралелі та здійснювати узагальнення. Відтак процес формування змістовно-логічного компонента готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом доповнювався активізацією особистісних емоційних переживань художніх образів.

Фактором, що сприяє посиленню прагнення майбутніх учителів музичного мистецтва в потребі створення інтерпретації музичного твору, постало включення до навчальної програми аналізу можливостей сучасних комп'ютерних технологій. Ураховувались також бажання студентів щодо участі

в мистецьких форумах стосовно організації музично-естетичного розвитку учнів шкільного віку. Оскільки музично-педагогічна діяльність учителя музичного мистецтва передбачає заповнення документації в електронному вигляді, а також спілкування онлайн з іншими учасниками навчального процесу, тому важливим на цьому етапі постало навчання майбутніх учителів музичного мистецтва мережевому етикету, правилам поведінки в інформаційному просторі. Педагогічні дії на окресленому етапі спрямовувались на забезпечення умов навчально-пізнавальної роботи студентів засобами мультимедіа, а також на спонування студентів до опрацювання навчальних завдань. До того ж педагогічна робота включала ознайомлення студентів з етапами навчальної роботи над музичним твором.

На цьому етапі передбачалося створення позитивного ставлення і стійкого інтересу майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої роботи над навчальними завданнями. Викладач розкриває сутність етапів музично-теоретичної роботи над музичним твором та забезпечує студентів навчальними завданнями для формування вмінь студентів щодо творчого опрацювання даних. Було проведено лекцію-бесіду про творчу діяльність учителя музичного мистецтва з сучасними школярами. Водночас нами репрезентовано тематичний план спецкурсу «Творча інтерпретаційна робота зі шкільними колективами» та розкрито його зміст й навчальні цілі.

Відповідно до критерію міра здатності до організації творчо інтерпретаційної роботи нами було визначено показники. Сформованість знань і вмінь студентів щодо творчої інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом забезпечувалась завдяки методам: методу «Творча уява у створенні інтерпретації музичного твору», методу демонстрації хорових творів, методу порівняльної характеристики стилів композиторів, методу «Розробка ескізу інтерпретації музичного твору». Оскільки створення інтерпретації музичного твору передбачає творчий пошук особистості щодо висвітлення характеристик художнього образу цього твору, то необхідним постає залучення творчої уяви, тому до експериментальної методики було задіяно *метод «Творча уява у створення інтерпретації музичного твору»*. Це передбачає спрямування студентів до цілеспрямованого використання інтелектуальних умінь, емоційного досвіду, музично-теоретичних знань під час навчальної роботи над музичним твором. За цим методом викладач залучає студентів до самостійної роботи під своїм контролем. Це передбачає залучення студентів до багаторазового програвання на музичному інструменті фрагментів музичного твору, опрацювання літературного пласту з тактуванням і опрацюванням ритмічних

угруповань, пов'язаних у хоровому творі з літературним текстом. Виходячи з того, що кожна особистість під час аналізу музичного твору лише формує слухові уявлення, що мають емоційно-чуттєвий характер, тому викладач залучає студентів до багаторазового проспівування хорових партій, що сприяє накопиченню звукової інформації. Викладач залучає студентів до аналізу слухових уявлень та апробації різних варіантів хорового звучання. Навчальна робота за цим методом сприяє перетворенню первинних комплексів сприйняття та виникнення музично-образних новоутворень. Викладач використовує прийом асоціативного мислення та пропонує студентам розглянути кожен музичну фразу в певному фрагменті музичного твору для вироблення чітких асоціацій. Під час безпосереднього переживання студентом музики в нього формуються звукові уявлення, розуміння логіки мелодичного розвитку, що переростає в осягнення образно-емоційної структури цього музичного твору. Таке цілісне охоплення музичного твору вможлиблює здійснення студентом моделювання свого задуму щодо інтерпретації музичного твору в стислому вигляді. Працюючи зі студентами за окресленим методом, викладач також використовує прийом рольової підготовки. Цей прийом передбачає написання плану розвитку музичної думки в створеній інтерпретації музичного твору, а також вироблення певного психічного стану. Отже, залучаючи студентів до навчальної роботи за цим методом, викладач створює умови для їх самостійної роботи, що передбачає як використання набутих фахових знань і вмінь, так і набуття необхідних знань і вмінь для опрацювання музичного твору із залученням творчої уяви.

Водночас на цьому етапі здійснювалось стимулювання здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з інформаційними джерелами з використанням сучасних комп'ютерних технологій за допомогою навчальних методів: методу командної розробки мультимедійної презентації, методу альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень, методу «Розвиваємо логіку», методу «Критичний аналіз факту». Спираючись на те, що організація кооперативного навчання з використанням комп'ютерних технологій передбачає спонукання студентів до міжособистісної комунікації, що сприяє обміну між студентами досвідом використання можливостей засобів мультимедіа, Інтернету, сучасних комп'ютерних технологій доцільним під час проведення дослідження постав *метод альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень*, який передбачає застосування в навчальній роботі мережного засобу LearningApps для кращого запам'ятовування студентами навчального матеріалу. Викладач, організовуючи кооперативну діяльність студентів за цим методом, сприяє формуванню

кооперативних умінь. Заохочуючи кожен створену команду студентів до використання можливостей сервісу LearningApps, викладач реалізовує авторитарний підхід у формуванні завдань, а саме у виборі студентами музичних творів як вихідного навчального матеріалу, підборі форм представлення учасникам шкільного колективу цих музичних творів для колективного виконання. Студенти, працюючи за цією технологією, використовують шаблон «Знайди пару» та встановлюють відповідність між поставленим навчальним завданням і фрагментом музичного твору. Зазначимо, що на етапі створення навчального завдання було вказано те, що після введення правильної відповіді дані залишаються на екрані. Ті дані, що складено неправильно, висвітлюються на екрані червоним кольором.

На наступному етапі навчальної роботи студентів за цим методом із використанням можливостей комп'ютерної технології LearningApps викладач за допомогою шаблону «Класифікація» залучає студентів до систематизації видів вокально-хорових вправ для учнів шкільного віку. Зміст навчальної вправи поділено на чотири сектори, що є відповідними до певних систем. Студенти, обираючи відповідний вид повідомлення, розміщують його до відповідного сектора. Далі, працюючи за шаблоном «Просте впорядкування», викладач залучає студентів до побудови ментальних карт. Згідно з обраною темою заняття вокально-хорової роботи зі шкільним колективом студент використовує запропоновані елементи або створює дані самостійно. Навчальна робота за цим методом також передбачає використання шаблону «Вільна текстова відповідь», що охоплює роботу студентів у групі щодо здійснення оцінки розуміння базових понять: «інтерпретація», «засоби музичної виразності», «вокальний голос учнів шкільного віку», «колективний спів». Отже, залучення студентів до кооперативного навчання за методом альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень сприяє виробленню в них здатності до роботи з інформаційними джерелами, а також із використанням можливостей комп'ютерної технології LearningApps.

Продовжуючи здійснювати формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами відповідно до критерію міра здатності до організації творчо інтерпретаційної роботи, доцільним постало сприяння розумінню студентами специфіки роботи над музично-літературним пластом музичного твору. Це забезпечувалась завдяки використаним навчальним методам: методу колективного розроблення вокально-хорових вправ, методу педагогічної акцентуації, методу фокальних об'єктів, методу «Колаж». Залучаючи до

експериментальної методики *метод «Колаж»*, ми мали на меті виробити в студентів факультетів мистецтв розуміння специфіки роботи над музичним і літературним пластами музичного твору. Організовуючи навчальну роботу студентів факультетів мистецтв у малих групах, викладач забезпечував кожен нотним матеріалом (відеосервіси) і пропонував виокремити характерні особливості музичного образу. Викладач спонукав студентів факультетів мистецтв до використання прийому «Художнє перебільшення» для того, щоб зосередити увагу учнів на характеристиках художнього образу, закладеного композитором у цьому музичному творі. Цьому сприяв підбір зображень, які сприяють декодуванню музичної думки, що закладено в музичному творі, із використанням ресурсу PINTEREST, що уможливорює навчальну роботу із зображеннями. Водночас викладач залучав студентів до використання технології Веб 2.0, а саме сервісу для створення і збереження Power Point презентацій, а також соціальних медіасховищ (фотосервіси, відеосервіси). Це навчальне завдання включало і здійснення студентами сумісного редагування документів різних форматів за допомогою Google Docs. Отже, за цим методом студенти навчаються створювати навчальний наочний матеріал з урахуванням специфіки вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку. На основі навчальної роботи над музичним і літературним пластами музичного твору студенти навчаються доносити учням задум щодо інтерпретації музичного твору з використанням можливостей Інтернету, а також сучасних комп'ютерних технологій (Полозов, 2002).

Висновки. Проведення організаційно-когнітивного етапу пов'язане з практичним втіленням запропонованої методики формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами. Від успішності вирішення завдань першого етапу формувального експерименту залежить продуктивність навчальної діяльності студентів на технологічно поглибленому та дослідницько-результативному етапах. Студенти отримали необхідні знання та практичні вміння і достатньо активно поставились до виконання навчальних завдань. Проведений експеримент не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми і постає перспективним напрямком у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Подальші дослідження цієї проблеми пов'язані з розробкою контрольного етапу окресленого експериментального дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вей Лімін (2016). Культурологічні особливості співацького навчання майбутніх учителів музики. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 3, 86–96.

2. Гаврілова, Л., Федоришин, В. (2017). Проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами комп'ютерних технологій у теорії вітчизняної мистецької освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 5(1), 213–225.

3. Ігнатенко, Г. (1997). *Професійна педагогіка: навчальний посібник*. Київ, Україна.

4. Крицький, В. М. (2004). *Формування художньо та дидактично доцільних знань у процесі роботи з музичними творами*. Метод. рекомендації. Ніжин, Україна: НДПУ ім. М. Гоголя.

5. Полозов, С. П. (2002). *Обучающие компьютерные технологии и музыкальное образование*. Саратов, Российская Федерация: Изд-во Сарат. ун-та.

ORGANIZATIONAL AND COGNITIVE STAGE OF DEVELOPING READINESS OF FUTURE MUSICAL ART TEACHERS FOR CREATIVE AND INTERPRETATION WORK WITH SCHOOL TEAMS

Wang Hailong

Post-Graduate Student of the Faculty of Arts named after Anatoly Avdiyevsky
National Pedagogical Dragomanov University
Kyiv, Ukraine

Abstract. The current state of development of art education involves improving the content of professional training of future professionals in this field. Today, scientific prevailing judgments are focused on determining the perspective development of musical and pedagogical theory and practice within the professional growth of a musical art professional in accordance with current legislative and ideological priorities, aimed at reorienting traditional statements of art education and ways to transform them into educational practical paradigm of art as an object of spiritual search for sources of the individual self-determination in the modern world.

In the available theoretical and methodological papers of scientists (A. Aleksyuk, V. Andrushchenko, B. Brylina, L. Havrilova, N. Huziy, L. Huberskyi, A. Kozyr, L. Kunenko, M. Mikhalchenko, V. Luhovyi, H. Kostiuk, and others), the ideological directions of art education are revealed. Much attention is given to the development of educational environment to ensure professional self-improvement of professionals in the field of musical art. Issues of professional growth and formation, professional skills and culture of future musical art teachers are identified.

The purpose of the article is to characterize the stages of developing readiness of future musical art teachers for creative interpretive work with students and to outline the main tasks of certain stages, in particular organizational and cognitive one.

The program of developing the readiness of future musical art teachers to creative interpretive work with students contains several stages: organizational and cognitive, technologically advanced, research-based and productive. The staging concerns the use of various forms of learning. It is planned to train future musical art teachers for creative interpretive work with school teams using three main forms of classes: learning classes, extracurricular vocal and choral work, independent learning work using multimedia.

The organizational and cognitive stage is associated with the practical implementation of the proposed method of developing the readiness of future musical art teachers to creative interpretive work with school teams. It is found out that the success of solving certain problems at the first stage of the formative experiment depends on the productivity of student learning activities at the technologically advanced and research-based and productive stages.

Key words: future musical art teachers; readiness for creative and interpretive work with students; organizational and cognitive stage; multimedia means; methods; vocal and choral work.

REFERENCES

1. Wei Liming (2016). Cultural features of singing training of future music teachers. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 3, 86–96.
2. Havrilova, L. & Fedoryshyn, V. (2017). The problem of developing professional competence of future music teachers by means of computer technologies in the theory of native art education. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 5(1), 213–225.
3. Ihnatenko, H. (1997). *Professional Pedagogics*. Kyiv, Ukraine.
4. Krytskyi, V. M. (2004). *Formation of artistically and didactically expedient knowledge in the process of working with musical works: guidelines*. Nizhyn, Ukraine: NDPU im. M. Hoholia.
5. Polozov, S. P. (2002). *Teaching Computer Technology and Music Education*. Saratov, the Russian Federation: Izd-vo Sarat. un-ta.

Матеріали надійшли до редакції 11.10.2020 р.